

“MELAHAT HANIMIN DÜZENLİ YAŞAMI”NA GÖSTERGEBİLİMSEL AÇIDAN BAKIŞ

*Funda BULUT**

ÖZET

Her edebi metin, kendi içinde çözümlenmeyi bekleyen anlamlar taşır ve okuyucu metinden hareketle edebi eserin anlamlar dünyasını keşfe çıkar. Bu keşifte okuyucu, metni hem yazardan hareketle hem yazardan bağımsız yeniden anlamlandırma ve dilediği bakış açısıyla yeniden çözümleme özgürlüğüne sahiptir. Metni yorumlama ve çözümlemede okuyucuya yol gösteren yöntemlerden biri de göstergebilimdir. Temelinde sistematik ve bilinçli bir okuma eylemi yatan göstergebilim, gösteren ve gösterilen ilişkisi üzerine kuruludur ve metnin anlamsal yapısının çözümlenmesinde okuyucuya yardım etmektedir. Göstergebilim anlamı, anlamayı, anlamın nasıl oluştuğunu kendi içinde bir üst dil yaratarak inceler. Metnin anlamlı birimlerini ortaya çıkararak metnin doğru ve eksiksiz anlaşılmasını sağlamak adına öncelikle göstergeyi oluşturan gösteren-gösterilen ilişkisini çözümlemek gerekir.

Bu yazıda Peride Celal’in “Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı” adlı öyküsü, göstergebilimsel açıdan incelenmektedir. Öncelikle öykünün genel görüşü ortaya konmuş ve burada anlatı izlencesi Greimas’ın “sözleşme, edinç, edim ve yaptırım” anlatım şeması açısından değerlendirilmiştir. Öyküdeki anlam düzeylerini görebilmek, derin düzeye ulaşabilmek amacıyla öykü kesitlere ayrılmış ve karşıtlıklar tespit edilmiştir. Kesitler, belirlendikten sonra öykü zamanı ve öyküdeki uzamsal yapılar üzerinde durularak anlatıcının bakış açısı ortaya konarak öykünün genel anlamı derin yüzeyde göstergebilimsel dörtgende gösterilmiştir. Makalenin bu bölümündeki bilgilerden yola çıkılarak öyküdeki derin anlamsal düzey bulunmaya çalışılmıştır. Sonuç olarak Peride Celal’in “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı” adlı öyküsünde kurulmak istenen düzenin aslında bir görüntüden ibaret olduğu ve düzensizlik izleğinin ötesinde bir “yaşam” izleğinin bulunduğu savı gösterilmeye çalışılmıştır, diyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Peride Celal, Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı, göstergebilim, derin anlam, göstergebilimsel dörtgen.

A SEMIOLOGICAL LOOK TO MELAHAT HANIM’S REGULAR LIFE

ABSTRACT

Every literary text carries meanings waiting to be solved in itself and a reader explores of the literary text from the point of the meanings

* Okt. Kastamonu Üniversitesi Türk Dili Koordinatörlüğü, El-mek: fbulut@kastamonu.edu.tr

kingdom. On this exploration, the reader becomes independent to give the meaning and to analyse the text with and without the writer. One of the methods which shows the way to the reader for interpretation and analysis is semiology. Semiology underlying a systematic and conscious reading is located on signifiant and signified and helps the reader to analyse the semantic structure of the text. Semiology, analyzes the meaning, understanding and the way that the meaning was formed by creating a metalanguage in itself. To understand the text true, complete and accurate by bringing out its meaningful units, it is needed to analyse the signifiant and signified relation of the sign.

In this paper, Peride Celal's story named " Melahat Hanım's Regular Life" is been studied in terms of semiology. First of all the panaroma of the story was set forth and the narrative program was evaluated according to Greimas' expression scheme of "agreement, competence, performance and sanction". To understand the story, meaning levels of the story need to be seen. The story is intersected both to see the meaning levels and to reach the deep level. After the intersections are constructed, the viewpoint of the teller is tried to be determined by emphasizing the time and the spatial structures of the story. Thus, the overall meaning of the story is been showed on the semiotic square in deep level. In the consideration of this pointview, we can say that the argument of the whole system in the story is, in fact, made up of an image and beyond the disorder theme, there is a "life" theme is tried to be shown.

Key Words: Peride Celal, Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı, semiology, deep meaning, semiotic square.

Giriş

Öykü, kendi içinde çözülmeyi bekleyen anlam(lar) taşır. Okuyucu, öyküyü hem yazardan hareketle hem yazardan bağımsız yeniden anlamlandırma ve dilediği bakış açısıyla yeniden çözümleme özgürlüğüne sahiptir. "Heidegger için 'anlama', bütünüyle asla kapanmayan, bitmeyen ve tamamlanmayan bir diyalog veya karşılıklı etkileşim dinamik bir aktivitedir. Bu yüzden 'anlama' insanların gerçekleştirdikleri bir aktivite, yapılan bir şey değildir. O varlığın ve dilin bir parçasıdır."¹ Öykü okuyucusu için de anlam böyledir, denilebilir. Anlam, öykünün dili ve okuyucunun varlığı ile bir bütündür. Bu bütünlük, okuyucunun öyküyle kurduğu her ilişkide okuyucuya yeni kapılar açacak ve yeni anlam düzeylerinin çözümlenmesi için fırsat tanıyacaktır. Okuyucu için "Bir anlatıyı anlamak, yalnızca bir öykünün çözülüş sürecini izlemek değil, aynı zamanda bu anlatıda 'katlar'ın bulunduğunu görmek, anlatı çizgisindeki yatay eklemelişleri, örtük bir biçimde dikey olan bir eksene yansıtmaktır. Bir anlatıyı okumak (dinlemek) yalnızca bir sözcükten öbürüne geçmek değil, aynı zamanda bir düzeyden öbürüne geçmektir."² Öykü, insanın kendini tanımasında, hislerini yorumlamasında özetle yaşamı algılamasında bir araçtır. Bütün bunları gerçekleştirirken de bireyin öykü katmanları içinde saklı olan hayatın şifrelerini çözmesi ve bunları anlamlandırması gerekecektir. Okuyucuya metindeki anlamsal birimlerin yorumlanma ve çözümlenmesinde yol gösteren yöntemlerden biri göstergebilimdir. Göstergebilim anlamı, anlamayı, anlamın nasıl oluştuğunu kendi içinde bir üst dil yaratarak inceler. Metnin anlam

¹ Hüseyin Su, **Teori ve Eleştiri**, Hece Yayınları, Ankara 2004, s.74.

² Roland Barthes, **Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş** (çev. Mehmet- Sema Rifat), Gerçek Yayınları, İstanbul 1988, s.91.

dünyasının çözülmesini sağlayan göstergebilimin temelini göstergeler oluşturmaktadır. Bir edebi eserin doğru ve eksiksiz anlaşılmasını sağlamak adına metnin anlamlı birimlerini ortaya çıkararak öncelikle göstergeyi oluşturan gösteren-gösterilen ilişkisini çözümlemek gerekir. Roland Barthes, “Göstergebilimsel Serüven” adlı kitabında göstergeyi şöyle tanımlar: “Gösterge, bir gösteren ile gösterilenden kuruludur. Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur.”³. Gösteren aracılığıyla somutlaşan gösterilen, metinde içerikle ilgili bütün anlamsal soruların yanıtını vermektedir. Bulunduğu uzama ve zamana göre yeni anlamlar ve görevler üstlenen gösterenin okuyucu tarafından doğru algılanması için göstergelerin hem içeriğinin hem de metindeki işlevlerinin çözülmesi gerekir; bunu da sağlayacak olan göstergebilim kuramının olanaklarıdır. Göstergebilimsel inceleme, ontolojik yaklaşımdan farklı olarak okuyucuyla yeniden var olan sınırsız anlamlara bir çerçeve; yapısalcı anlayıştan farklı olarak da iskeleti ortaya çıkan metnin birimlerine anlam kazandırır.

Bu çalışma, Peride Celal’in⁴ “Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı” adlı öyküsüne göstergebilimsel bir bakış getirmektedir. Öykü, kendi hayatını anlamlandırmaya ve düzenlemeye çalışan yalnız bir kadının hayat mücadelesi üzerine kurgulanmıştır. Öyküde özellikle anlam katmanları arasına sıkışmış bireyin duygusal yönünü ve hayatla münasebetini ortaya çıkarabilmek ve metnin derin yüzeyine ulaşabilmek için göstergebilimsel bir inceleme yapılmaya çalışılacaktır.

Öykünün Genel Görünüşü

Öykünün girişinde ev göstergesi karşımıza çıkar. Öykünün başlangıç kesitinde, bu evin yerini yeni bir ev alır. Evin değişimini gerçekleştiren, içinde bulunduğu durumdan memnun olmayan ev sahibi Melahat Hanım’dır. Metinde ev, öykünün merkezi konumundadır. Öykünün başında önemli olan ev göstereni öykü sonunda önemini yitirir ve değersizleşir.

Öykünün anlatı izlencesinin Greimas’ın⁵ “sözleşme, edinç, edim ve yaptırım” anlatım şemasına uyduğunu söyleyebiliriz. Sözleşme aşamasında öykü kahramanı Melahat Hanım, yeni bir evle yeni bir yaşama geçiş kararı alır ve kendine yeni bir düzen kurma konusunda söz verir. Edinç aşamasında kurulacak düzen için hazırlıklar yapılır. Diğer bir aşama olan edim aşamasında ise özne, yeni bir yaşam ve düzene geçtiğine inanır; yalnız Melahat Hanım’ın iç dünyası ve vicdanı onu zorlar. Son aşama olan yaptırım aşamasında vicdani hesaplaşmasını tamamlayarak iç dünyasıyla yüzleşen birey, yalnızlık ve ölüm acısıyla karşılaşır. Eşinin ölümüyle birlikte yaşadığı acı, özlem ve yalnızlık duygusunun farkına varan Melahat Hanım, onsuz olamayacağını anlayınca ölümü bir kurtuluş yolu olarak görür.

Ev ile öykü boyunca anlatılmak istenen “iç düzen, huzur ve mutluluktur”.

Gösterge = Gösteren + gösterilen

Ev= Apartman dairesi + iç düzen, huzur, mutluluk

³Roland Barthes, *Göstergebilimsel Serüven*, Yapı Kredi Yayınları, 2. Baskı, İstanbul, 1993, s.41.

⁴ Peride Celal, yazı hayatına *Yedi Gün* Dergisi’nde yayınladığı bir öyküsüyle başladı (1935), bunu *Son Posta*, *Cumhuriyet*, *Tan*, *Milliyet* gazetelerindeki öykü, röportaj ve romanları izledi. Yazı hayatının ilk on beş yılında aşk ve serüven romanlarıyla tanındı. Bu romanlar arasında *Sönen Alev* (1935), *Yaz Yağmuru* (1940), *Ana Kız* (1941), *Kızıl Vazo* (1941), *Ben Vurmadım* (1942), *Atmaca* (1944), *Aşkın Doğuşu* (1944), *Yıldız Tepe* (1945), *Dar Yol* (1949) vardır. Daha sonra Peride Celal’in yazarlığında büyük bir dönüşüm görülür. Daha gerçekçi, daha toplumsal bir bakışla yazdığı bu yeni dönemin kitapları şunlardır: *Üç Kadının Romanı* (1954), *Kırkinci Oda* (1958), *Gecenin Ucunda* (1963), *Güz Şarkısı* (1966), *Evli Bir Kadının Günlüğünden* (1971), *Üç Yirmi Dört Saat* (1971), *Jaguar* (1978), *Bir Hanımefendinin Ölümü* (1981), *Pay Davası* (1985), *Üç Kadın* (1987), *Kurtlar* (1991), *Mektup* (1994). Peride Celal, *Üç Yirmi Dört Saat* adlı romanıyla ‘1977 Sedat Semavi Edebiyat Ödülü’nü, *Kurtlar* adlı romanıyla da ‘1991 Orhan Kemal Roman Armağanı’nı kazandı. 1996’da 15’inci İstanbul Kitap Fuarı’nda TÜYAP’ın ‘Onur Konuğu’ seçildi. (Peride Celal, *Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı*, Can Yayınları, İstanbul 1999.)

⁵ Zeynel-Ayşe Kıran, *Dilbilime Giriş*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2011, s.293.

Melahat Hanım, eski evle birlikte eski düzeninden, huzursuzluğundan ve kocasıyla yaşadığı mutsuz hayattan kurtulma ve yeni bir başlangıç yapma çabası içindedir. Eski ev, kocanın düzenini yeni ev de Melahat Hanım'ın düzenini temsil eder. Melahat Hanım, kocasının ölümü ile hayatında ve iç dünyasında oluşan boşluğu yeni evi ve düzeni ile doldurmaya çabalar. Görünüşteki bu fiziksel düzenin altında bir kadının kendi iç dünyasını, ruhi düzenini kurma isteği yatmaktadır. Öykü boyunca Melahat Hanım, vicdani rahatsızlık, alışkanlık, özlem... gibi duygular nedeniyle eski ve yeni ev arasında gel-gitler yaşar. "Melahat Hanım'ın Düzenli Yaşamı" öyküsünde eşini yeni kaybetmiş, dul bir kadının ev ve iç dünyası arasında kurduğu sembolik ilişki ele alınmaktadır.

Öykünün Bölümlenmesi

1.Kesit: Başlangıç: Bu kesitte öykü kahramanının içinde bulunduğu durum, zaman ve uzam hakkında genel bilgiler verilerek olay örgüsüne geçiş zemini hazırlanır. Öykünün bu kesiti, olay öyküsüne giriş kesiti olarak kabul edilebilir. Bu kesitte, öykünün ana kahramanı Melahat Hanım (Ö1)⁶ ve öyküdeki temel çatışmanın çıkış noktasını oluşturan Melahat Hanım'ın kocası (Ö2) kısaca tanıılır. Kocasını severek evlenen Melahat Hanım'ın evliliği ilk yıllarda "*ballı börek*" (s.11) iken daha sonradan bozulmuş, kocasıyla hayatları "*tam bir hırlaşma*" (s.11) içinde geçmiştir. Bankada memur olarak çalışan Melahat Hanım'ın kocası (Ö2) içkici, kumarbaz, sorumsuz bir adamdır. Koca göstergesinin özellikleri, eski evle birlikte anılan kötü yaşam ve bozuk düzene örtüşmektedir. Öyküde eski yaşamın kötülüğüne açıklık getiren anahtar cümle şudur: "*Eskisine hiç benzemeyen kavgasız, gürültüsüz yeni bir yaşam kuracaktı.*"(s.11)

Yeni Ev (düzen, iç huzur, mutluluk)-Melahat Hanım

Eski Ev (düzensizlik, huzursuzluk, mutsuzluk)- Melahat Hanım'ın

kocas

Öyküde kişilerarası çatışmayı oluşturan temel karşıtlık şöyle gösterilebilir:

(Ö1)		(Ö2)
kadın	X	erkek
canlı		ölü
düzenli		düzensiz
sorumlu		sorumsuz

Okuyucuya "(...) *yeniden İstanbul'a* [U2] *yerleşmeye karar verdi.*" ve "*İzmir'deki evi* [U1] *satarken eşyaların birçoğunu elden çıkardı.*" (s.11) cümleleriyle öykünün uzamı hakkında bilgi verilir. Öyküde uzam, İzmir'de bir "apartman katı" dır. (s.11) Uzam ve öykü kahramanının yaşamı arasında paralellik kurulabilir ve kocanın ölümüne bağlı olarak ilerleyen bölümlerde çatışmaya zemin hazırlayacak karşıtlıklar şöyle gösterilebilir:

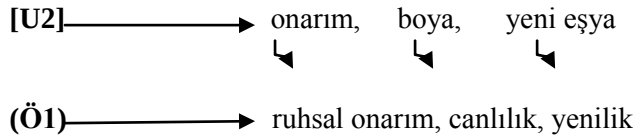
[U1]--İzmir/ Eski evden	X	[U2]--İstanbul/ Yeni
ayrılma kararı		eve geçiş kararı
	(Ö2)'nin ölümü	
(Ö1)--Eski yaşamdan ayrılış		(Ö1)--Yeni yaşama geçiş

⁶ Metinde öykü kahramanı Melahat Hanım (Ö1), Melahat Hanımın kocası (Ö2), İzmir'deki eski ev [U1], İstanbul'daki yeni ev [U2] olarak kısaltılmıştır.

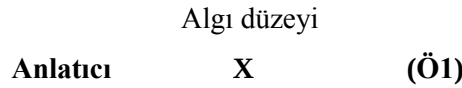
Öyküde zaman, Melahat Hanım’ın kocasının ölümünden sonraki bir zaman dilimidir. Öyküde net verilmeyen zaman hakkında dolaylı bilgi edinebileceğimiz cümleler şöyledir: “(...) kırkında mevlit okutmuş, mezarını en iyi mermerlerden yaptırıp kumar borçlarını ödemişti.”, “Oturduğu apartman katını iyi bir müşteri bulup satmış, kocasının çalıştığı bankadan tazminatını almış, emekli aylığını bağlatmış. İstanbul’daki katı boşaltmak oldukça uzun sürmüştü.” (s.11) Bütün bu cümleler, ölüm sonrası geçen süreç hakkında bilgi vermektedir; yalnız öykünün bu bölümünde gerçek zaman göstergelerine rastlanmaz.

2.Kesit: Değişim: Birinci kesitle ikinci kesiti birbirinden ayıran özelliklerin başında uzam gelmektedir. Bu kesitte uzam, İstanbul’da daha önceden alınmış olan bir “apartman”dır. (s.12)

1.Alt kesit: Fiziki Değişim: Öykünün bu bölümündeki bütün göstergesel unsurlar, (Ö1)’in yaşamını değiştirecek olan evi yani Melahat Hanım’ın düzenini anlatır. Bu kesitte, yeni eve geçiş hazırlığı anlatılarak yeni ev betimlenmektedir. Yeni apartman dairesine yerleşmek için hazırlanma süreci, evin tamirata ve tadilatı gibi işler (Ö1)’in yaşamıyla “onarım” yönünden paralellik gösterir. (Ö1)’in yeni evi için yaptığı tüm bakım işleri, geçmişin izlerini silme çabasıdır.

Eski hatıraları silip yeni bir düzen kurma çabası içinde sürekli koşuşturan (Ö1)’in, ölen (Ö2)’yi düşünecek zamanı olmamakla beraber tüm bu “yorgunluğa karşı keyfi yerinde”dir. (s.12) Bir yakınının ölümünden sonra acı ve üzüntü duymayan kahramanın ruh hâli alışılmış bir durum değildir. Öyküde “dostları, yakınları biraz şaşırmadılar değil, onun bu vurdumduymazlığına” (s.12) cümlesinden de anlaşılacağı üzere anlatıcı algısı ve (Ö1)’in algısı arasında bir karşıtlık bulunmaktadır.

Bu karşıtlığın altında (Ö1)’in yaşadığı gerçek duygularını bastırması yatmaktadır. Eşinin yokluğunu kabullenmek ve ölüm acısını yaşamak yerine (Ö1) bunu önemsiz sayarak geçiştirmektedir. Kendi acısıyla yüzleşemeyen bireyin ilgi ve dikkatini eve ve yeni düzene yöneltmesi aynı zamanda ileride yaşanacak bir duygusal patlamanın da habercisidir. Bu kesitte dikkat çeken nokta, öykü kahramanının eski eviyle ölen kocası arasında açık bir özdeşim kurmasıdır. Eski eviyle ilgili bütün ayrıntılar, (Ö1)’e (Ö2)’yi hatırlatır; (Ö1), hem evden hem de (Ö2)’den şikâyet eder. “Kocası aldırmanın biriydi. Ancak iki üç yılda boya badana...Sonra hoyrat!... Kırılmadık, çökmedik koltuk, iskemle bırakmamıştı evde.” (s.12) Ö1’in eski evi ve kocasıyla ilişkisi, bunaltıcıdır ve mutsuz bir tablo çizmektedir. Bu mutsuz tabloda eski ev, (Ö1) için “köhne eşyalar, daracık mutfak ve dibi kararmış tencerelerden oluşan, çile çekilen” (s.12) bir yerdir. Evle ilgili bu göstergeler, kötü düzeni temsil eder.

“İlk gece”, “sabah kalktığında” ifadelerinden bu kesitte zamanın yeni evde geçirilen ilk yirmi dört saat olduğu anlaşılır. Ayrıca zamanda “geri dönüş”ler yapıldığı da görülür. İstanbul’daki yeni apartman dairesinden İzmir’deki eski apartman dairesine geçilerek kahramanın uzun yıllar yaşamını sürdürdüğü yere ve (Ö1)’in bu uzama bakışı anlatılır. Anlatıcı, uzam hakkında ayrıntılı bilgiler vererek (Ö1)’in yaşamının ve içinde bulunduğu ruh hâlinin daha iyi anlaşılmasını sağlamaya çalışmaktadır. (Ö1)’in içinde bulunduğu uzamın fiziksel değişiminin net olarak

görülmesi ve kendi içindeki karşıtlıkların ortaya çıkarılması yönüyle yeni evin [U2] betimlenmesi, önemlidir. Bu betimlemeden hareketle karşıtlıkları şöyle göstermek mümkündür:

[U1]		[U2]
eski eşya	X	yeni eşya
boyasız		boyalı
kirli		temiz
düzensiz		düzenli
dar		geniş

2. Alt kesit: Psikolojik Değişim: Öykünün 2. kesitindeki değişim, sadece fiziki boyutla sınırlı değildir. Yenilenen uzamla birlikte (Ö1)'in ruh hâlinde de büyük bir değişim gerçekleşmiştir.

(Ö1) Geçmiş		(Ö1) Şimdi
mutluz	X	mutlu
yorgun		dingin
keyifsiz		keyifli
sıkıntılı		rahat

“Yeni bir kan akıyordu sanki damarlarında, öylesine sağlıklı ve sevinçliydi.” (s.13) cümlesi, bu değişimin özetidir. “doğrusu şahane!”, “öylesine güzel dekore edilmiş”, “hele renkler”... gibi (s.12) iltifatlar ve “her şeyin yerli yerine oturması”, “kurduğu düzen” (s.13) (Ö1)'in mutluluğunun nedenleridir.

Geçmiş ve şimdi arasında gel-gitler yaşayan Melahat Hanım (Ö1), ölen kocasını (Ö2) hatırlayarak geçmiş günleri düşünür. Geçmişle hesaplaşmanın yapıldığı bu anlarda Melahat Hanım'ın kocası (Ö2), hakkında daha ayrıntılı bilgiler verilmektedir. Melahat Hanım'ın gözünde kocası, “sürekli dır dır eden, zor beğenen, kaba, iyi yemek yapan, boğazına düşkün, dağınık, pis” bir adamdır. Kocasının dağınıklığından sıkılan ve düzensizliği sevmeyen Melahat Hanım, evde kocası için yaptığı işleri “angarya” olarak nitelendirir ve bütün bunlardan kurtulduğu için sevinir. Yeni yaşamındaki düzenle yalnız başına mutlu olduğunu düşünen Melahat Hanım'la anlatıcı aynı düşüncede değildir. Anlatıcının “farkında değildi, ama kocasının ıslıkla çaldığı şarkı vardı dudaklarında.” (s.14) cümlesi, Melahat Hanım'ın (Ö1) bu yalnız yaşama henüz alışmadığının ve kocasını özlediğinin bir göstergesi, kabul edilebilir.

Algı düzeyi

Anlatıcı	X	(Ö1)
----------	---	------

Melahat Hanım, yeni evine yerleştiği ilk günün keyfini çıkarmaya çalışırken evine mutlulukla bakarak kendine “Bu günden sonra her şey, her zaman yerli yerinde olacak.” (s.15) sözünü verir, böylelikle hayatını düzene koyma konusundaki kararlılığını okuyucuya aktarır.

Melahat Hanım, keyfini çıkardığı evinde gazetesinin magazin sayfasında sevdiği ünlü kadın yazarın (Ö3)⁷ yazısını okurken zamansal “geri dönüş”ler devam eder ve kocasını tekrar hatırlar. (Ö1)'in ve (Ö2)'nin kadın yazara (Ö3) bakış açıları tamamen birbirinden farklıdır. Bu noktada da Melahat Hanım (Ö1), eski kocasıyla (Ö2) karşıt görüştedir. (Ö1), kadın yazarın (Ö3)

⁷ Öykü kahramanı Melahat Hanım'ın okuduğu gazetenin magazin sayfasında sevdiği ünlü kadın yazar, metinde (Ö3) olarak kısaltılmıştır.

yazılarını güzel bulmakla beraber bu yazılarda kendisini bulurken (Ö2), yazarla (Ö3) alay etmektedir. (Ö2)’ye göre kadın yazar, “kadınları kollayan, çirkin, erkek delisi, evde kalmış bir kız, Feminist bir kokona”(s.15) dır.

(Ö1)		(Ö2)
doğru	X	yanlış
güzel		çirkin
mantıklı		saçma
geçerli		geçersiz

Melahat Hanım (Ö1), kadın yazarın (Ö3) yazdıkları üzerinden kendi yaşamını sorgular. Kadınların erkekler tarafından kimi zaman çiğnenip geçilecek paspas kimi zaman bir tutsak ya da bir hizmetçi olarak görülmesini eleştiren ve bir kadının şikâyet mektubundan oluşan yazı, Melahat Hanım (Ö1) tarafından beğenilir. İki özne arasındaki ortaklık, “aynı düşüncüyü paylaşma” olarak açıklanabilecek ilişkiye dayanır. “Özgürlüğüne kavuştuğunu ve ikinci sınıf insan olmaktan kurtulmanın sevincini” (s.17) yaşadığını düşünen öykü kahramanının yanından bir gölge sıyrıp geçmiştir. Bir günlük kesitte bu garip olay, Melahat Hanım (Ö1) tarafından aldırma ile karşılaşılır ve “yeni alışmaya başlanan yalnızlığa” (s.17) bağlanır.

3. Kesit: Düzenin Kurulması: İkinci kesitle üçüncü kesiti birbirinden ayıran özellik, ilk bakışta zamandır. Bu kesitte zaman, Melahat Hanım’ın (Ö1) evine yerleştiği ikinci günle başlar ve “daha sonraki günler keyifli geçti.” (s.17) ifadesiyle devam eder. Birinci kesitteki bir günlük zaman dilimiyle karşılaştırıldığında bu kesitte zaman oldukça uzundur. Net zaman göstergeleri olmamasına rağmen alışkanlıkların olduğu düzenli ve uzun bir süreçten söz edilir. “Her sabah mutfak masasının köşesinde kahvaltı...Her sabah dergileri karıştırıp yemek tariflerini, güzellik reçetelerini, çok sevdiği kadın yazarın köşesini okumak...Öğleden sonra bir iki arkadaşıyla buluşup gevezelik, şurada burada şık butikler keşfedip alışveriş...On beş günde bir çay ve bezik toplantıları, yakınları, ahablarıyla...Evin temizliği gidip gelmeler alışverişler...” (s.17) Anlatılarda özne bir eksiklik durumunda nesneyi aramaya yönelir ve bu eksiklik durumunu anlatsal çözümleme temel sözce olarak adlandırır. “Melahat Hanım’ın Düzenli Yaşamı” öyküsünde temel eksiklik, “düzen”dir. Melahat Hanım, bu temel sözcenin öznesidir ve öykünün başında eyleme geçmiş olsa da, nesnesinden ayrı, eksiklik içindedir. Bu birinci konum, eksiklik bildiren durum sözcesi biçimindedir: (Ö V N)

Ö (Özne)= Melahat Hanım; N (Nesne)= Düzen; V= Ayrı olma.

Kocasının ölümü sonucu eyleme geçen özne (Melahat Hanım) gerçekleştirdiği bir dizi sınavın ardından arzuladığı nesneye ulaşır ve bir durum sözcesi içinde gösterilir:

(Ö ^ N) Ö= Melahat Hanım; N= Düzen; ^ = sahip olma.

Birinci kesitten itibaren devam eden çabanın sonuç vererek Melahat Hanım’ın eksiklerini giderdiği ve istediği düzeni kurduğu görülmektedir. Öyküde “her şey saat gibi işliyordu.” (s.17) cümlesi, düzenin kurulduğunun bir kanıtıdır. Öykünün başından beri uzamın düzeni ile Melahat Hanım’ın psikolojik düzeni arasında bir paralellik olduğu da görülür.

Kocasının ölümünden sonra günlük akıştaki eylemlerin düzene sokulması yanında Melahat Hanım’ın yemek alışkanlıkları da değişir, ağır yemeklerin yerini hazırlanışı kolay, pratik ve hafif yemekler almıştır. 2. kesitteki garip olaya benzer bir durum mutfakta görülür. “Kimi zaman kocasının çok sevdiği sarımsak, soğan, balık, nohutlu yahni kokuları sarıyordu evi. Huylanıp mutfığa koştuğu, tencere kapaklarını açıp baktığı oluyordu.” (s.17) cümlesi, yeni düzenin içinde eskiye dönüşün ve alışkanlıkların izlerinin bir göstergesidir. (Ö1) ve anlatıcı bakış açısı bu konuda

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 7/3, Summer, 2012

da karşıtlık gösterir. (Ö1), huylanıp garip yemek kokularından kurtulmak için pencereyi açarak rahatsız olduğunu gösterse de anlatıcı (Ö1) için “*bir an iştahlanıyor.*” (s.17) ifadesiyle durumun tezatlığına dikkat çeker. Anlatıcı, okuyucuya kurulan yeni düzenin altında eskiye duyulan özlemi sezdirmeye çalışarak okuyucuyu çatışmaya hazırlar.

Algı düzeyi

Anlatıcı X (Ö1)

Yine aynı kesitte Melahat Hanım’ın yeni bir özelliği ortaya çıkar. “...kitaplara el atmaya başladı. ‘Kiralık Konak’, ‘Sinekli Bakkal’ı okudu yeniden. Balzac’a merak sardı. ‘Vadideki Zambak’ı, ‘Eugenie Grandet’yi sıraladı.” (s.18) Kitaplıkla birlikte kocasının kitaplarını satan Melahat Hanım’ın bu yeni merakı, kocası hayatıyken eline kitap almayan birisi için oldukça şaşırtıcı bir gelişmedir. (Ö1), (Ö2)’ye ait *Goriot Baba* adlı romanın kenarına yazılmış yazıyla unutmak istediği kocasını ve eski yaşamını yeniden hatırlar. Eski düzenle birlikte (Ö2)’nin unutulmaya çalışıldığı sırada (Ö2)’ye ait bir alışkanlığa merak sarılması dikkat çekicidir. Bu okuma alışkanlığı, değişimin bir parçasıdır. Değişimin en açık göstergesi dostlarının “*Ne kadar değişti, kocasının ölümünden sonra sanki gençleşip güzelleşti!*”(s.18) sözleridir.

(Ö1) Geçmiş	Değişim	(Ö1) Şimdi
yaşlı	X	genç
çirkin		güzel
ağır yemek		hafif yemek
erken uyanma		geç uyanma

Bu kesitte uzam, Melahat Hanım’ın düzenli apartman dairesidir. Mutfak ve yatak odası bu kesitte görülen iç mekânlardır.

4. Kesit: Dönüşüm: 3. kesitle 4. kesitin birbirinden ayrılma nedeni, (Ö1)’in devam eden düzenli ve keyifli yaşamında meydana gelen garip bir olay sonucunda duyulan rahatsızlıktır. Rüyasında kocasıyla yakınlaştığını gören Melahat Hanım, kan ter içinde uyanarak bir daha uyuyamaz. “*O günden sonra Melahat Hanım’ın düzenli yaşamı bozulur gibi oldu.*” (s.18) cümlesi, dönüşümün bir göstergesidir. Buraya kadar kendi içinde iyi bir mücadele veren (Ö1), kendi zaaflarına yenilir. Bu yenilgiyi arka planı olan bir gösterenle “koca”yla açıklamak gereklidir. Koca göstereni “erkek, arzu, şehvet” gösterilenleri ile Melahat Hanım’ın kendi nefsiyle mücadelesine işaret etmektedir.

Önce duyulan sesler, ardından görünüp kaybolan gölge ve hissedilen dokunuşlar, keyifli rahat bir yaşamı huzursuz ve rahatsız hâle dönüştüren etkenlerdir. Bu durum karşısında başta aldırılmaz olmaya çalışan (Ö1), bir gece yanı başında kocasının horladığını duyar ve korkar. Birkaç gün sonra dostlarına (Ö4)⁸ gördüğü rüyalarından alayla bahseder. Dostları ise “*Güldüler alaya alıp. ‘Hayal görmeye başladın anlaşılan!’ diye*” (s.19) cevap verir:

Gönderen	Özne	Nesne	Gönderilen
(Ö4)	(Ö4)	alay	(Ö1)
		aldırışsızlık	
		gülme/ ciddiye almama	

⁸ Metinde (Ö4), Melahat Hanım’ın dostlarının kısaltmasıdır.

(Ö1) ve (Ö4) arasında algı görünüşte benzerlik gösterse de gerçekte durum karışıklık içermektedir:

alay/ gülme ciddiye almama/ aldırışsızlık

(Ö1) için durum -----

korku/ ciddiye alma/ aldırış

Bu kesitte zaman, “o gün” (s.18), “bir gece” (s.19) ve “birkaç gün sonra” (s.19) ifadelerinden de anlaşılacağı üzere belirsizdir. Birkaç günlük zaman dilimini kapsamaktadır. Uzamla ilgili ayrıntılı bilgiye rastlanmaz. İki belirsiz gece, görülen rüyadan hareketle uzamın yatak odası olduğu anlaşılır; yalnız dostlarla buluşulan uzam belli değildir.

5.Kesit: Düzenin Bozulması: Bu kesitte dönüşüm tamamlanmış, Melahat Hanım (Ö1)’in kurduğu düzen artık bozulmuştur. “Garip şeyler sürüp gidiyordu evde; güzel, düzenli yaşamını paramparça eden...” (s.19) cümlesi, düzenin bozulduğunun en açık göstergesidir. Daha önceki kesitlerde kocasıyla ilgili yaşanan garip olaylardan duyulan rahatsızlık, bu kesitte yaşamı alt üst etmeye başlamıştır. 4. kesitte duyulan belirsiz seslerin yerini öksürükler, patlayan kahkahalar, konuşmalar, bağırmlar alırken ardından görünüp kaybolan gölgenin yerini kocasının alaylı yüzü almıştır. Öyküde çatışmanın yaşandığı kesit bu kısımdır, denilebilir.

1. Alt kesit: Psikolojik rahatsızlık: Burada Melahat Hanım’ın ruh hâlindeki değişim anlatılır. İçinde bulunulan durum, psikolojik rahatsızlığa dönüşmeye başlar. Bu rahatsızlık, “Biraz sararıp solmuştu.” (s.20) cümlesinin de işaret ettiği gibi Melahat Hanım’ın fiziksel görünümüne yansır. Arkadaşlarının öğütleriyle sokağa çıkarak gezip dolaşmaya başlayan (Ö1), evden uzaklaştığında eşini unutup biraz rahatlasa da garip vehimler üretmeye başlar: “Yolda yürürken izlendiği kuruntusuna kapıldı. Adımlarına uyan adımlar... Dönüp baktığında kimseyi göremiyordu. Evin karanlık köşelerinde kıpırtılar, tıkırtılar... Mutfakta kırılan tabakların, bardakların şingirtisi... Kocasının, gece yarısı birdenbire patlayan umursamaz, coşkulu kahkahaları...” (s. 20) Bütün bu yaşananlar, (Ö1)’in ruh hâlinin değişmesine, tedirgin olmasına, evin içinde bir yerden diğerine deli gibi koşmasına neden olmuştur.

(Ö1)

huzurlu

X

sağlıklı

sakin

mutlu

(Ö1)

huzursuz

sağlıksız

tedirgin

mutsuz

2. Alt Kesit: İç hesaplaşma: Bu kesitte (Ö1), bozulan düzeninin nedenleri üzerine düşünür. Ruhunu rahatlatmak için eşine yasinler okur, dualar eder. (Ö1)’in iç hesaplaşmasında “Onu yapayalnız bıraktım, bensiz olamıyor.” (s.20) düşüncesi, iç dünyasında yaşadıklarına kendince bulduğu cevaptır. İstanbullu olan eşini İzmir’de defnetmesinin doğru olmadığını düşünür. “Yoksa İzmir’deki mezardan alıp İstanbul’a mı getirmesi gerekirdi?”(s. 20)

Gönderen

Özne

Nesne

Gönderilen

Vicdan (Ö5)

(Ö1)

Pişmanlık

(Ö1)

Rahatsızlık

Suçluluk

Bu iç hesaplaşma süresince (Ö1)'in kocası hakkındaki söylemlerinde de değişiklikler görülür: “Hiç iyi yanı yok muydu adamın yanı? Sarhoş, kumarbaz, şu, bu ama bana çok düşkündü.” (s.21) ifadesi, (Ö1)'in kocasına haksızlık yapıldığı ve eylemlerinin abartıldığı düşüncesini akla getirmektedir. Bütün bu düşünceler, 4. kesitte dönüşümün başlangıcında görülmeye başlayan rüyaların tekrar edilmesine neden olur. (Ö1), rüyasında kocasıyla tekrar yakınlaştığını görür. “Suçluluk duygusu çökertiyordu yüreğini.” (s.21) cümlesi, (Ö1)'in yaşadığı pişmanlığı gösterir.

Gönderen	Özne	Nesne	Gönderilen
Cinsellik (Ö6)	(Ö1)	Suçluluk	(Ö1)
		Utanc	
		Pişmanlık	
		Özlem	

(Ö1), (Ö2)'ye karşı bilinçaltına ittiği duygularının rüya/ hayal ile ortaya çıktığına tanık olur ve bundan rahatsızlık duyar. 5. kesitin bütününde zaman, “o gün”, “birkaç gün sonra”, “son günlerde”, “kısa bir süre sonra”, “birkaç gün”, “o gece” ifadeleriyle belirsiz bir süreci kapsamaktadır. Uzun, öykünün en başından beri olduğu gibi evdir.

6. Kesit: Hastalık ve Tedavi: 5. kesitle 6. kesitin ayrılmasının en önemli nedeni, iç hesaplaşma duygusunun (Ö1)'i fazlasıyla yıpratmasıdır. Bu duygu, (Ö1)'in sağlığının bozulmasına neden olmuştur. Anlatıcının “Ağlama nöbetleri başladığında eşyaları, çiçekleri, mutfak, kırmızı emaye tencereleriyle ilgilenmez oldu Melahat Hanım. Sağlık sorunu daha önemliydi.” (s. 22) cümlesi, bu kesitin “hastalık ve tedavi” olarak isimlendirilmesinin en önemli nedenidir. Bu cümlede dikkat çeken bir diğer nokta da (Ö1)'in çok sevdiği evi ve eşyalarına ilgi göstermemesidir. Çok sevilen eşyalara eskisi kadar önem vermeme, (Ö1)'in bozulan psikolojisinin dışa yansımaları olarak da kabul edilebilir. Bütün bu yaşananlar, “Sonunda bir sinir doktoruna başvurmaya karar verdi Melahat Hanım” (s. 22). Çevresindeki yakınları ve dostları da “Kansız kalmış, yorgunluk, tansiyonu çıkmış... Sinirleri bozuk, hastalık hastası oldu.” (s. 22) sözleri ile (Ö1) için endişelerini dile getirmektedirler. (Ö1), doktora giderek yaşadığı garip olayları ve başından geçenleri ona anlatır. Doktor, muayene sonrasında sağlığının yerinde olduğunu sinirleri zayıfladığı için biraz tansiyonu yükseldiğini söyler. Doktorun “Sinirleriniz zayıflamış, bilinçaltında acılar, özlemler, pişmanlıklar...” (s.22) sözleri, öyküde yaşanan ruhsal karmaşanın bir özetidir. Bu ruhsal karmaşanın gerçek nedeni, (Ö1)'in kocasının ölümünden sonra yaşayamadığı acı, kocasını unutmaya çalışmanın verdiği pişmanlık ve kendisine bile itiraf edemediği özlemdir.

mutlu, keyifli, aldırılmaz (bilinç)

(Ö1) için -----

acı, özlem, pişmanlık (bilinçaltı)

Doktor, (Ö1)'in tedavisine uykularını düzenlemekle başlanması gerektiğini söyler ve ona uyku ilacı yazarak keyfine bakıp gezip tozmasını ve kocasını unutmamasını tavsiye eder. Tedavi süresince doktorun söylediklerini eksiksiz yerine getiren (Ö1), yaşadığı tüm garip olaylardan kurtulmayı başarır.

Bu kesitte zaman, ağlama nöbetlerinin ortaya çıkması, doktora gitmeye karar verme, teşhis ve tedavi sürecini kapsar. Ağlama nöbetlerinin ne kadar sürdüğü belli değildir; yalnız tedavi sürecinin ikinci ve üçüncü günü net bir şekilde söylenmiştir.

7. Kesit: Sonuç: Bu kesit, garip olayların sonuca bağlandığı (Ö1)’in kocası (Ö2)’nin hayaletinden tamamen kurtulduğu kesittir. Zaman tedavinin başlangıcından birkaç hafta sonra sabah vaktidir.

Melahat Hanım, tedavi olduktan sonra hayatından tamamen çıkardığı kocasının sesini duyar. Kocası, yatak odasının kapısının arkasında ağlamaktadır. Kapıyı açınca eski bir alışkanlıkla karşısında kocasını göreceğinden emin olan (Ö1), kimseleri bulamayınca şaşırıp kalır.

Gönderen	Özne	Nesne	Gönderilen
Bilinçaltı	(Ö1)	umutsuzluk mutsuzluk	(Ö1)

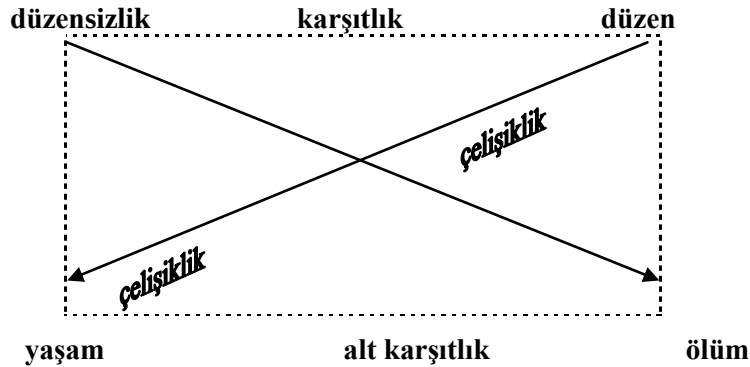
Bu olay karşısında (Ö1), “içinde anlam veremediği dayanılmaz bir acı...” duyar ve “saç baş karmakarışık, geceliği omzundan kaymış, yalınayak, bir hayalet gibi” (s. 23) sözleriyle betimlenir. (Ö1)’in unutmak için tedavi gördüğü kocasını arayışı, öyküdeki temel karşıtlıktır.

(Ö1)		(Ö1)
bilinç	X	bilinçaltı
unutma çabası		özlem
hayal		gerçek
yalnız		birlikte
mutlu		mutsuz
düzenli		düzensiz

Melahat Hanım (Ö1), kocasının hayaletinin tamamen yaşamından çıktığını fark edince kapıldığı derin üzüntüyle evini son bir kez gözden geçirir. (Ö1), yatak odasına dönüp kapısını kilitledikten sonra doktorun verdiği uyku ilacını alır ve yaşamına son verir.

Öyküde Melahat Hanım için evi, düzeni, yaşamı önemli olsa da kocasının yokluğunun bilincine varmasıyla her şey önemini yitirmiştir. Öykünün başlangıcında (Ö1), mutsuz-düzensiz iken kocasının ölümüyle mutlu-düzenli, öykünün sonunda kocasının yokluğunun acısı ve yalnızlık duygusuyla görünüşte düzenli; ama mutsuzdur. Öyküde (Ö1) için kurulan bütün düzenin aslında bir görüntüden ibaret olduğu, yalnızlık ve acı içinde kurulan düzenin yaşamak ve mutlu olmak için yetersiz kaldığı görülmektedir.

Yüzeysel anlamdan derin anlama inildiğinde öyküdeki karşıtlık şöyle gösterilebilir:

Uzam:

Uzam başlangıçta, Melahat Hanım'ın (Ö1) İzmir'deki apartman katıdır. (Ö1) kocasının ölümüyle oturduğu apartman katını iyi bir müşteri bularak satar ve İstanbul'a taşınır. Öykünün bütünü Melahat Hanım'ın İstanbul'daki apartman dairesinde geçer. Melahat Hanım'ın kocası (Ö2)'nin ölümüyle değişen uzam, öykünün sonuna kadar değişiklik göstermez. Uzam, (Ö1)'in ruhsal durumuyla özdeşlik gösterir. Öykü kahramanı (Ö1)'in ruh halinin okuyucu tarafından analiz edilebilmesi için uzam, ayrıntılı tasvir edilmiştir.

İstanbul'da yeni tamir edilen apartman dairesi, (Ö1) için öykünün başlangıcında umut, huzur ve düzen uzamıdır. Bütün zamanını ve gücünü bu yeni ev için harcayan (Ö1), (Ö2)'nin ölüm acısını bastırarak (Ö2)'nin boşluğunu yeni uzamla doldurmaya çalışmıştır. Düzenin kurulması ve yeni uzamla ilgili yapılacak bir işin kalmaması (Ö1) için gerçeklikle yüzleşme anıdır. (Ö1), (Ö2)'yi kaybettiğinden dolayı yalnızdır. Uzam, (Ö1) için dönüşüm geçirerek anlamını yitirmiş ve (Ö2)'yi unutmaya yetmemiştir. Öykünün sonunda uzam, (Ö1) için umutsuzluk, huzursuzluk ve düzensizliktir.

Zaman:

Öykü akışında zaman, (Ö1)'in kocası (Ö2)'nin ölmesiyle başlar ve öykünün sonunda (Ö1)'in (Ö2)'yi kendi içinde öldürme acısına dayanamamasıyla sona erer. Öyküde net zaman göstergeleri yoktur, zaman "o gün", "bir gece", "birkaç gün sonra", "son günlerde", "kısa bir süre sonra", "birkaç gün", "o gece" ...vb. ifadelerden de anlaşılacağı üzere belirsizdir. Öykü içinde zamanda geri dönüşler söz konusudur.

Bakış Açıları:

1. Anlatıcı bakış açısı: Bu öykü, betimsel bir anlatıma dayanır. İzmir ve İstanbul'daki uzamlar, Melahat Hanım'ın fiziksel görünüşünün anlatımı betimsel söylemlerdir. Melahat Hanım'ın değişen ruh hâli, eşine karşı olan duyguları uzamla olan ilişkisi açıklayıcı söylemlerdir. Anlatıcı ile (Ö1)'in algısı arasında karşıtlık bulunmaktadır. Melahat Hanım'ın yaşadığı ruhsal çelişkiyi okuyucuya sezdirmek, tezatlığı vurgulamak ve okuyucuyu çatışmaya hazırlamak gibi nedenlerden dolayı anlatıcı, Melahat Hanım odaklı bir anlatım seçer. Anlatıcı, öykünün sonunu açık bir biçimde söylemez, birçok neden sıralayarak okuyucunun bulmasını ister.

2. Melahat Hanım'ın bakış açısı: Öykü Melahat Hanım ve yaşamı üzerine odaklanır. (Ö1), uzam değişikliği ve kocasının ölümüyle psikolojik değişim geçirir. Yeni evi ve düzenli yaşamıyla başlangıçta yalnızlık ve acı hissetmeyen Melahat Hanım, kocasını tamamen unutarak hayatından çıkarmaya çalışır. Öykünün başlangıcında eski-yeni düzen karşılaştırmasında kocasını sürekli anan ve olumsuz bakış açısına sahip Melahat Hanım, kocasının hayalini görmeye başladıktan sonra onu hayatının bir parçası haline getirir ve zamanla bakış açısında olumluya giden değişimler görülür. Öykünün sonunda kocasının hayalinden kurtulmayı başardığında ise kurduğu düzen tamamen alt üst olur. Yalnızlık ve acıyla baş edemeyeceğini anlayan Melahat Hanım, yaşamdan vazgeçer.

Sonuç

"Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı" adlı öykü, kesitlere ayrıldıktan sonra yapısal olarak zaman, uzam ve karşıtlıklar açısından incelenmiştir. Yazar, öyküsünde ev göstergesiyle bir kadının iç dünyası ile dış dünyası arasındaki sembolik ilişkiyi anlatmayı amaçlamaktadır. Öyküde evin fiziki özelliklerinin gösterenleri Melahat Hanım'ın psikolojik dünyasını yansıtır. Öyküde, uzamın ayrıntılı betimlemesi ise kadın psikolojisinin gizli yönlerini ortaya çıkarmada önemli bir özelliktir.

Öyküde temel karşıtlık, “düzen X düzensizlik” olarak görünse de bu karşıtlığın öykü kahramanı için bir görüntüden ibaret olduğu görülür. İlk okuyuşta *düzen* izleğinin aksine öyküde daha üst bir kavram olan *yaşam* izleğinin işlendiği görülmektedir. Öykü kahramanın olumsuz bir bakış açısıyla gördüğü ve kocasıyla özdeşleştirdiği düzensizlik, aslında yaşam nedenidir. Kurulan yeni düzen, istenilen huzur ve mutluluğu getirmemiştir. Yapılan çözümleme sonucunda öykünün konusu itibariyle bir kadının iç dünyasındaki gel-gitlerin, karmaşık ruh dünyasının, bilinçaltına ittiği duyguların kocasının ölümüyle gün yüzüne çıkması ve kadının gerçeklerle yüzleşmesi olduğu görülür. Yazar, öyküsünde Melahat Hanım’ın düzenli evinin ayrıntılı betimlemeleri üzerinden bir kadının kocasıyla olan ilişkisinin yarattığı psikolojik gerilimi ve iç dünyasını açık bir şekilde aktarmayı başarmıştır.

KAYNAKÇA

- BARTHES, Roland, **Anlatıların Yapısal Çözümlemesine Giriş** (çev. Mehmet- Sema Rifat), Gerçek Yayınları, İstanbul 1988.
- BARTHES, Roland, **Göstergebilimsel Serüven**, Yapı Kredi Yayınları, 2.Baskı, İstanbul, 1993.
- CELAL, Peride, **Melahat Hanımın Düzenli Yaşamı**, Can Yayınları, İstanbul 1999.
- ERKMAN, Fatma, **Göstergebilime Giriş**, Alan Yayınları, İstanbul 1987.
- GÖKHAN, Asuman, Sadık Hidayet’in “Lale” adlı Öyküsüne Göstergebilimsel Bir Yaklaşım, **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2011, 15 (1): 299-309.
- KIRAN, Z. ve KIRAN, A., **Yazınsal Okuma Süreçleri**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.
- KIRAN, Z. ve KIRAN, A., **Dilbilime Giriş**, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2006.
- SU, Hüseyin, **Teori ve Eleştiri**, Hece Yayınları, Ankara 2004.
- YÜCEL, Tahsin, **Anlatı Yerlemleri, kişi/ süre/ uzam**, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993.